

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

Inhoud

In- en aanleiding tot advies	2
Adviezen	9
Noten.....	10

Tip: Indien u met de cursor op het gewenste onderdeel van de inhoud gaat staan en de Ctrl toets indrukt en met de muis klikt, gaat u direct naar gewenst onderdeel in het document.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

In- en aanleiding tot advies

1.

De Lezersraad (hierna als de Raad aangeduid) ziet aanleiding de Koninklijke Bibliotheek (hierna als de KB aangeduid) en Stichting Aangepast Lezen (hierna als SAL aangeduid) (noot 1 en noot 2) ongevraagd te adviseren over het collectiebeleid van boeken in een aangepaste leesvorm voor personen met een leesbeperking.

De Raad stelt met instemming vast dat het Aangepast Lezen van algemene lectuur thans onder de eindverantwoordelijkheid van de KB valt. Dit houdt in dat de missie, de visie en de doelstellingen van de KB ook van toepassing zijn op het Aangepast Lezen van algemene lectuur.

(noot 3). De Raad denkt daarbij met name aan de kracht van het netwerk van de KB, versterking van de positie van het Aangepast Lezen naar externe contacten toe, de ICT-deskundigheid van de KB en in het kader van het onderwerp van dit advies, zijn deskundigheid op het terrein van de collectievorming. De Raad ziet met name het daarbij tot zijn taak het bijzondere karakter van het Aangepast Lezen naar voren te brengen.

2.

De nota Collectiebeleid Aangepast Lezen uit februari 2011 is naar de mening van de Raad dringend aan herziening toe. De overwegingen die tot dit standpunt hebben geleid zijn de volgende:

- Het Aangepast Lezen is thans ondergebracht bij de KB. Daarmee heeft de KB de regie respectievelijk de eindverantwoordelijkheid over het Aangepast Lezen gekregen. Uit de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap blijkt het voornemen (noot 4) de collectievorming, de collectieopbouw en de collectieontsluiting van een collectie boeken voor personen met een leesbeperking nadrukkelijk te betrekken bij het algemene collectiebeleid van de KB dan wel deel te laten uitmaken van het landelijk collectieplan.
- De stormachtige ontwikkelingen voor wat betreft de digitalisering op het terrein van het Aangepast Lezen. In de nota Collectiebeleid Aangepast Lezen van februari 2011 wordt nog volstrekt onvoldoende aandacht besteed aan de mogelijkheden die ICT thans biedt.
- De overgang naar een veel meer lezergeoriënteerde of vraaggestuurde ontsluiting van de diverse collecties voor het Aangepast Lezen.
- Het tot zijn recht laten komen van het bijzondere karakter van het Aangepast Lezen binnen de nieuwe KB omgeving.
- Blijkens de brief (noot 5) van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 20 maart 2015 is inmiddels de vernieuwing van de bestaande collectienota Aangepast Lezen in gang gezet. In de loop van 2015 zal deze vernieuwing worden afgerond.

3.

In dit advies staat de collectie aangepaste boeken (noot 6) bij SAL centraal. Met name wordt aandacht geschonken aan de samenstelling van de collectie alsmede aan de wijze waarop de samenstelling tot stand komt. Het advies wordt afgesloten met enkele concrete adviezen.

De Raad overweegt over aangrenzende onderwerpen, zoals bijvoorbeeld over het collectiebeleid kranten en tijdschriften, afzonderlijk te adviseren.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

4.

Per 1 januari 2015 bestond de collectie uit circa 70.000 titels gesproken boeken en 13122 titels in braille.

Daarnaast maken 33 voelboekjes, 130 boekjes met extra grote letters en ongeveer 1000 hoorspelen deel uit van de collectie.

(noot 7)

5.

Aan de hand van vooraf vastgestelde productiequota worden boektitels in gesproken vorm en in braille omgezet. Van oudsher vindt de presentatie van de in een toegankelijke leesvorm omgezette titels plaats aan de hand van (deel)catalogi en aanwinstenlijsten. In de leeswijzer van herfst 2014 wordt vermeld dat de publiekscatalogus van de in 2013 geproduceerde gesproken titels, te bestellen is. Dit betreft 1850 titels. Uiteraard is in de loop der jaren ook een digitale toegang tot de boekencatalogus gerealiseerd.

6.

Uit de nota Collectiebeleid Aangepast Lezen is af te leiden dat ten tijde van de totstandkoming van die nota de catalogi nog de ruggengraat vormden van de ontsluiting van de boeken collectie. In die nota staat ondermeer te lezen (noot 8) dat de praktijk uitwijst dat de meeste lezers zich beperken tot het aanvragen van boeken van een beperkt aantal genres of onderwerpen. Geïnformeerd zijn over het aanbod binnen een of enkele genres of onderwerpen is voor die lezers dan ook vaak voldoende. Het Loket Aangepast Lezen werkte met de zogenaamde wenslijsten. De achterliggende gedachte van een wenslijst is dat het Loket bij de retour ontvangst van een boek direct weer een nieuw boek van de wenslijst aan de lezer kan toesturen. Indien nodig kon een vrijwilliger namens het Loket samen met de lezer een wenslijst samenstellen. Ook werkte het Loket met leesprofielen van de lezers. Zij worden als genrelezer aangeduid. Bij retourontvangst van een boek kon direct een nieuw boek uit het genre of profiel van de lezer toegestuurd worden.

Alles was erop gericht, zo begrijpt de Raad, ervoor te zorgen dat de individuele lezer steeds van uit de voorraad van beschikbare boektitels voorzien bleef van titels in aangepaste leesvorm, daarbij zoveel mogelijk rekening houdend met de voorkeur van de individuele lezer.

Ook nu nog kent SAL de categorie van genrelezers.

7.

De samenstelling en uitleen van boeken uit de collectie was sterk aanbodgestuurd, naar de lezers toe georiënteerd, zo is te concluderen.

Vorenstaande wil niet zeggen dat SAL zich niet realiseerde dat er als gevolg van ICT grote veranderingen aanstaande waren, maar dat was nog geen dagelijkse realiteit.

De omslag van een aanbodgestuurde uitleen naar een vraaggestuurde uitleen is pas mogelijk geworden nadat de ICT-ontwikkelingen in een stroomversnelling zijn gekomen.

In het rapport 'Toekomstverkenning aangepaste leesvormen' (noot 9) worden enkele lange termijn perspectieven geschetst. Met name wijst de Raad op trend 5 over de personalisatie van content. Speerpunt 1 in het hiervoor vermeld rapport noemt de wensen en behoeften van de gebruikers, als vertrekpunt. De wensen en behoeften van de toekomstige aangepast lezer zijn volledig persoonlijk.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

In de brief van 15 december 2014 (noot 10) komt de verschuiving van een aanbod naar een vraaggestuurd beleid ook ter sprake. Aan de KB zal gevraagd worden, zo staat er te lezen, een meerjarig actieplan ter zake op te stellen.

In de brief van 20 maart 2015 (noot 11) wordt ook weer de versterking van de vraagbenadering aan de orde gesteld. Naar verwachting is eind 2015 het meerjarig actieplan gereed.

8.

De Raad wil er op wijzen dat een vraaggestuurde uitleen in eerste instantie er op neerkomt dat de lezer zelf uit de bestaande voorraad boektitels een boek selecteert dat hij wil lezen en niet meer dat hem automatisch uit de collectie een boek ter lezing wordt toegezonden. De volgende stap is echter dat de vraagsturing de collectie samenstelling beïnvloed en in laatste instantie zelfs mede bepalend is. Maar daarover verderop in dit advies meer.

De kernactiviteit van de medewerkers van SAL blijft echter het op basis van hun professionaliteit selecteren van in een aangepaste leesvorm om te zetten boektitels.

9.

De boekencollectie van SAL is naar de mening van de Raad, niet een zelfde soort boekencollectie als de boekencollectie van een willekeurige lokale openbare bibliotheek.

De doelgroep van de SAL-collectie is immers anders samengesteld dan die van de lokale openbare bibliotheek.

10.

Op de eerste plaats wijst de Raad erop dat anders dan een lokale openbare bibliotheek SAL als enige uitlener, (noot 12) vanwege het feit dat de boeken omgezet dienen te worden in een aangepaste leesvorm, min of meer een monopoliepositie inneemt. Een lezer zonder leesbeperking die in zijn lokale bibliotheek een gewenst boek niet aantreft kan door de bibliotheek laten nagaan of dat boek in een andere bibliotheek aanwezig is of kan, zo nodig, naar een boekwinkel gaan. Desnoods kan hij trachten via internet aan het boek te komen.

Weliswaar zijn er in de reguliere boekhandel de zogenaamde luisterboeken te koop, maar dat betreft een beperkt aantal titels.

Het lezen van e-books met behulp van een synthetische stem staat nog in de kinderschoenen.

Voor het lezen van fictieboeken of het lezen van lange teksten is lezen met een synthetische stem ook nog geen adequaat alternatief.

11.

Ook de doelgroep van SAL is aanmerkelijk anders samengesteld dan het leespubliek van een willekeurige lokale openbare bibliotheek. Bij SAL staan, maart 2015, 32.000 lezers ingeschreven, waarvan 18.000 een visuele leesbeperking hebben en 14.000 voor het grootste gedeelte een dyslectische leesbeperking hebben. De lezers met een visuele leesbeperking behoren relatief vaker tot de ouderen terwijl de lezers met een dyslectische leesbeperking juist vaker tot de jongeren te rekenen zijn.

12.

Vanwege de monopoliepositie van SAL en het feit dat SAL uiteindelijk bepaalt wat in een aangepaste leesvorm wordt omgezet, dient de boekencollectie van SAL een bredere spreiding over onderwerp en genres te bezitten dan de collectie van een lokale openbare bibliotheek, zo meent de Raad. Door

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

de handicap van meer dan de helft van de lezers, komen bepaalde boeken niet of minder voor omzetting in een aangepaste leesvorm in aanmerking. Andere boeken komen wellicht vaker in aanmerking voor uitleen binnen die doelgroep dan gemiddeld bij een lokale openbare bibliotheek.

13.

De Raad meent dat in een komend collectiebeleid expliciet aandacht aan deze specifieke kenmerken van de boekencollectie van SAL besteed dient te worden teneinde een in relatie tot de doelgroep, te weten personen met een visuele en personen met een dyslectische leesbeperking, tot een optimaal samengestelde boekencollectie te komen.

14.

Voor de medewerkers van SAL is het onmogelijk op voorhand alle dan wel de meeste wensen van de lezers te weten. De Raad weet niet in welke mate vanuit de kring van lezers bij SAL voorstellen gedaan worden bepaalde boektitels in een aangepaste leesvorm om te zetten en of die voorstellen steeds worden gehonoreerd. Het is de Raad uit eigen wetenschap wel bekend dat op voorstel van een lezer een boektitel in een aangepaste leesvorm omgezet kan worden. Ter versterking van de vraaggestuurde benadering geeft de Raad in overweging nadrukkelijker dan nu gebeurt lezers te stimuleren met boeksuggesties te komen die in een aangepaste leesvorm omgezet zouden dienen te worden. Een vaste plek of invulveld op de site en app kan daartoe een uitnodiging bevatten.

15.

Na de totstandkoming van de nota Collectiebeleid Aangepast Lezen is de digitalisering in een stroomversnelling gekomen. Wat thans mogelijk is of waarvan de realisering op afzienbare termijn mogelijk zal zijn was 5 jaar geleden niet denkbaar.

Inclusief lezen, het uitgangspunt van de Raad, komt in zicht. Alles wat een lezer zonder leesbeperking kan lezen, dient in beginsel ook voor de lezer met beperking toegankelijk te zijn.

16.

Vele huidige lezers van aangepaste lectuur en zeker die van de nabije toekomst, zo kan uit het rapport 'Toekomstverkenningen aangepaste leesvormen' afgeleid worden, willen niet meer afwachten wat er in de boekencollectie opgenomen wordt en dan pas hun leeskeuze maken. De papieren (deel)catalogus zal steeds minder vaak geraadpleegd worden. Steeds vaker zal het invulveld op de smartphone of op de site het vertrekpunt voor de leeskeuze zijn.

Op den duur vraagt hij zich ook niet meer af wat er in de collectie is, waarna hij een keuze van een te lezen boek maakt. Steeds vaker zal hij zeggen: ik wil dat en dat boek lezen. Mijn familie of vrienden hebben het al gelezen en die vinden het een topper. In mijn dag-, week- of maandblad wordt dat boek geprezen of afgekraakt. Dat wil ik dan wel eens lezen. Over dat onderwerp wil ik meer weten want dat interesseert me of daarover volg ik een cursus voor ontspanning en dan heb ik dat boek nodig.

De huidige lezer zal pas tevreden zijn als hij niet te vaak 'nee' krijgt te horen. Hij wil niet horen dat het door hem gewenste boek niet in de collectie aanwezig is en hij wil zeker niet horen dat het ook niet de bedoeling is het desbetreffende boek daarin op te nemen.

17.

Niet alles wat in Nederland verschijnt kan automatisch in een aangepaste leesvorm beschikbaar zijn. Wel kunnen de voorwaarden gecreëerd worden die het mogelijk maken dat de toegang tot boeken

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

of teksten op zeer korte termijn te realiseren is. Dat is 'de punt op de horizon' (noot 13) zoals dat wel eens is genoemd.

18.

In het rapport toekomstverkenningen wordt beschreven dat naar verwachting de dienstverlening steeds meer persoonlijk zal zijn. Dit impliceert dat de dienstverlening meer en meer toegespitst dient te worden op de individuele behoeften en wensen van de lezer met een leesbeperking.

Daarbij past niet meer de situatie dat SAL een verzoek tot omzetting van een boektitel in een aangepaste leesvorm afwijst. Het feit dat een boek niet voldoet aan de door SAL gehanteerde selectiecriteria of dat de publicatie van het boek te ver in het verleden ligt om alsnog in een aangepaste leesvorm om te zetten, is naar de mening van de Raad geen voldoende reden tot afwijzing van een verzoek een boek voor een lezer met een leesbeperking toegankelijk te maken. Een negatief waardeoordeel van SAL over de kwaliteit of inhoud van een boek om een verzoek tot omzetting in een aangepaste leesvorm af te wijzen past helemaal niet meer in deze tijd.

SAL neemt een monopoliepositie in op het terrein van Aangepast Lezen. Afwijzing van een verzoek een boek om te zetten in een aangepaste leesvorm brengt een lezer met een leesbeperking in een ongelijke positie ten opzichte van andere lezers zonder leesbeperking. Die andere lezers kunnen boeken lezen die de lezers met leesbeperking worden onthouden. De vraag rijst dan ook waarom de lezer met een beperking geen recht zou hebben op kennisneming van een bepaald boek terwijl anderen dat wel kunnen lezen. Ook is er een ongelijke behandeling ten opzichte van een lezer met leesbeperking die studeert. Via Dedicon en met de kwalificatie van studieboek wordt in beginsel ieder boek wel in een aangepaste leesvorm omgezet.

Ten slotte wijst de Raad erop dat een vetorecht van SAL een boek in een aangepaste leesvorm te laten omzetten op gespannen voet staat met het inclusiebeginsel.

19.

De Raad meent dan ook dat een lezer met een leesbeperking binnen redelijke grenzen het recht moet krijgen ieder boek te kunnen lezen en derhalve te laten omzetten in een aangepaste leesvorm, ook al spreekt SAL een veto tegen omzetting uit.

Het hiervoor geformuleerde uitgangspunt dient echter een redelijke uitwerking te krijgen. Ter illustratie geeft de Raad hierna een mogelijk te treffen regeling.

20.

Per jaar reserveert SAL een bepaald productievolume om bijvoorbeeld maximaal 50 titels met een gemiddelde omvang te laten voorlezen voor het geval dat een lezer een boek wenst te lezen dat niet aan de SAL criteria voldoet. Een lezer mag een keer per jaar een daartoe strekkend verzoek doen. Na 3 jaar kan deze voorziening geëvalueerd worden.

De Raad is van mening dat de risico's van de hiervoor bedoelde voorziening, zoals de minister die blijkens zijn brief van 20 maart 2015 (noot 14) ziet, niet opwegen tegen de inbreuk op het inclusiebeginsel, te weten dat in beginsel een lezer met een leesbeperking alles moet kunnen lezen wat een lezer zonder leesbeperking ook kan lezen.

21.

Dedicon wijst erop (noot 15) dat met een synthetische stem boektitels op persoonlijke titel geproduceerd kunnen worden. Dedicon staan twee situaties voor ogen. Het gaat om boektitels die met spoed in een aangepaste leesvorm geproduceerd dienen te worden vooruitlopend op de

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

productie met een menselijke stem en boektitels waarvan te verwachten is dat ze in de toekomst niet met een menselijke stem geproduceerd zullen worden.

Inmiddels, maart 2015, is een productiestraat om boeken met een synthetische stem te produceren, ingericht. Ook geeft Dedicon aan dat uit onderzoek is gebleken dat de synthetische stem nog verbeterd dient te worden en geen gelijkwaardig alternatief is voor de productie van een boek in een aangepaste leesvorm met een menselijke stem. Daarom, zo meent de Raad moet een lezer een boek kunnen laten inspreken met een menselijke stem. Pas in tweede instantie kan het produceren met een synthetische stem aan de orde komen, bijvoorbeeld als het beschikbare volume gebruikt is of als betrokken lezer meer dan een verzoek per jaar doet.

22.

Er is nog een tweede reden waarom het karakter van de collectie boeken van SAL wezenlijk verschilt van die in een willekeurige lokale openbare bibliotheek. Het betreft hier de archief of de niet-weggooi-functie van SAL.

Lezers zonder leesbeperking leggen voor zichzelf thuis niet zelden een meer of minder omvangrijke thuisbibliotheek aan.

Tot zo'n thuisbibliotheek kunnen soms heel oude boeken uit de jeugd behoren, waarvan men geen afstand kan doen. Soms is even beetpakken, er doorheen bladeren en weer terugzetten voldoende. Brailleboeken zijn sowieso te omvangrijk om meer dan een beperkt aantal boektitels te bewaren.

Oude brailleboeken waren steeds unieke exemplaren en moesten reeds daarom al teruggestuurd worden voor een nieuwe uitlening aan een andere lezer. De Raad gaat er overigens van uit dat er uit die tijd helemaal geen brailleboeken meer zijn.

Het bezit van gesproken boeken op de virtuele boekenplank of op cd is kennelijk vanwege afspraken met de uitgevers gelimiteerd tot 25 titels op cd of 15 titels op de boekenplank. Ook geldt een kopieer-, uitleen- en verkoopverbod aan derden zo is in elk audioboek te horen/lezen. Als de hiervoor genoemde limieten zijn bereikt blokkeert de uitleen.

23.

In feite is de collectie boeken bij SAL de cumulatie van alle thuisbibliotheken van alle bij SAL ingeschreven lezers samen. De Raad meent dat, gelet op de digitale opslag van in een aangepaste leesvorm omgezette boeken, er alle reden is dat SAL de hiervoor bedoelde thuisbibliotheek-functie van boeken in een aangepaste leesvorm op zich neemt.

Van verwijdering van aangepaste boeken uit de SAL collectie kan zo meent de Raad, pas sprake zijn als er praktisch toegankelijke alternatieven zijn. Zolang die er niet zijn dient het verwijderen van boektitels uit de SAL collectie niet plaats te vinden

24

Tot het collectiebeleid op het terrein van Aangepast Lezen behoort niet alleen het beheer van de bij SAL aanwezige collectie. Het collectiebeleid Aangepast Lezen is een veel ruimer begrip. Gelet op de inclusiegedachte dienen in beginsel alle digitale collecties, boeken en teksten voor Aangepast Lezen toegankelijk te zijn. Op de eerste plaats geldt dat voor de in digitale vorm aanwezige collecties, boeken en teksten in eigen huis zoals bijvoorbeeld het nationaal erfgoed bij de KB zelf.

In theorie zijn alle digitale bestanden geschikt om op de een of andere wijze in een aangepaste leesvorm om te zetten. De praktijk is helaas maar al te vaak te weerbarstig, zo weet de Raad uit eigen wetenschap. (noot 16)

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

In de brief van 15 december 2014 (noot 17) wordt aangekondigd dat er bij de KB een aanspreekpunt voor het collectiebeleid op het terrein van Aangepast Lezen gecreëerd zal worden. De Raad dringt erop aan dit voortvarend te doen omdat de praktijk ook uitwijst dat digitale bestanden van begin af aan geschikt maken voor Aangepast Lezen succesvoller is dan achteraf gedigitaliseerde bestanden alsnog geschikt maken en er bovendien op dit terrein nog heel veel werk te verzetten is.

Dedicon (noot 18) formuleert het koppelen van nationale en internationale bestanden alsmede het toegankelijk maken van e-books als probleem. Dedicon is nog in een onderzoeksfase.

25.

De toenemende personalisatie en het steeds meer in interactieve vorm bevragen van collecties door lezers met een leesbeperking enerzijds en anderzijds de explosieve groei van informatie en kennis maakt de vraag van de lezer met leesbeperkingen alleen maar klemmender: hoe vind ik wat ik zoek? Wat is er allemaal wat voor mij van belang is? Hoe vind ik mijn gewenste info op een efficiënte en doelmatige wijze? Lezing van het rapport 'Toekomstverkenningen aangepaste leesvormen' maakt het hier geschetste probleemveld meer dan duidelijk.

In de brief van 15 december 2014 (noot 19) wordt dit probleem ook onderkend.

Gekoppeld aan de uitbouw en ontsluiting van de collectie wordt een verbeterde zoek- en vindomgeving als prioriteit genoemd. Dit kan op basis van onderzoek naar de zoekstrategieën van de doelgroep, zo staat er te lezen.

Ook Dedicon onderkent het hier aan de orde gestelde probleem.

Naar de mening van de Raad is het hier aan de orde gestelde nog een braakliggend onderzoeksterrein. Met het oog op de toekomstige wensen en behoeften van de lezers met een leesbeperking dient niet langer gewacht te worden met het opstarten van een onderzoek.

Blijkens het rapport Toekomstverkenningen (noot 20) zijn SAL, Dedicon en de CBB het erover eens welke toekomstige innovaties zij in de komende jaren voor de gebruikers van Aangepast Lezen belangrijk vinden te ontwikkelen. Als eerste punt wordt als werktitel genoemd het slim zoeken en vinden.

Als vierde punt wordt genoemd optimale toegankelijkheid en gemak en als vijfde punt daarbij geheel aansluitend: dienstverlening op maat.

Strikt genomen betreft het hier een onderwerp dat buiten een collectiebeleid valt maar de hier aangestipte problematiek is naar de mening van de Raad zo nauw verbonden met de toegankelijkheid van de collecties in ruime zin dat met het opstarten van een onderzoek niet gewacht kan worden. Om te beginnen kan de zoekstructuur van de eigen collectie van SAL verbeterd worden.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

Adviezen

A1.

De Raad adviseert de inmiddels ter hand genomen herziening van het collectiebeleid boeken in aangepaste leesvorm voort te zetten en daarbij de hierna te geven adviezen daarin te verwerken.

A2.

De Raad adviseert de selectiecriteria voor het samenstellen van de collectie boeken in aangepaste leesvorm uitdrukkelijk uit te schrijven en te motiveren.

A3.

De Raad adviseert de lezers van Aangepast Lezen voortdurend uit te nodigen voorstellen te doen om boeken in een aangepaste leesvorm om te zetten.

A4.

De Raad adviseert binnen redelijke grenzen een regeling in het leven te roepen, inhoudende dat lezers op verzoek, ook al voldoet de tekst niet aan de selectiecriteria van SAL, een boek met menselijke stem in een aangepaste leesvorm kunnen laten omzetten.

A5.

De Raad adviseert geen boeken uit de collectie te verwijderen zolang er geen praktisch toegankelijke alternatief voor handen is.

A6.

De Raad adviseert op korte termijn bij de KB een aanspreekpunt te creëren voor de collectievorming op het terrein van het Aangepast Lezen.

A7.

De Raad adviseert een onderzoek op te starten naar zoekstrategieën naar en in collecties aangepaste of door de lezer zelf aan te passen boeken door lezers met een leesbeperking

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

Noten

N1.

Met ingang van 1 januari 2015 zijn het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken en daarmee ook Aangepast Lezen krachtens de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen bij de KB ondergebracht.

N2.

De Raad is zowel adviesinstantie van de KB als ook van SAL. De nota Collectiebeleid Aangepast Lezen van februari 2011 is blijkens de ondertekening van het voorwoord onder verantwoordelijkheid van het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken en het Loket Aangepast Lezen uitgebracht. De Raad heeft gemeend het thans voorliggend advies aan de beide rechtsopvolgers van genoemde instanties te moeten uitbrengen. De Raad is overigens van mening dat het in dit advies aan de orde gestelde voor de gehele voorziening van het Aangepast Lezen van belang is.

N3.

De kracht van het netwerk, beleidsplan 2015 – 2018 van de KB.
Uitgave van de KB Den Haag, 2014.

N4.

Zie de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 december 2014 aan de voorzitter der Staten Generaal, kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 39 betreffende Bibliotheekvoorzieningen Leesgehandicapten.
Paragraaf 3.2, Zorg voor goed opgebouwde en ontsloten collectie.

N5.

Zie de brief van 20 maart 2015 van de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap aan de voorzitter van de tweede kamer der Staten Generaal kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 47, betreffende schriftelijk overleg bibliotheekvoorzieningen leesgehandicapten.
Paragraaf 2.4.

N6.

Als informatie wijst de Raad erop, dat er een onderscheid gemaakt dient te worden tussen de algemene lectuur die door SAL wordt uitgeleend enerzijds, en anderzijds het beschikbaar stellen van studie- en vakliteratuur en enige andere diensten en producten door Dedicon aan studerende en beroepsbeoefenaren. Inmiddels wordt periodiek een deel van de studie- en vakliteratuur in de collectie algemene lectuur van SAL opgenomen en op die wijze ook voor anderen beschikbaar gesteld. De Raad heeft over dit onderwerp in juni 2014 onder nr. OA003 een advies uitgebracht.

N7.

In zijn meerjarenbeleidplan geeft de KB als doelstelling aan dat het aantal titels dat per jaar wordt omgezet in een aangepaste leesvorm eind 2018 gegroeid is met 25%, naar 2.500 titels per jaar. Zie ook de brief van de minister van 20 maart 2015, paragraaf 5 'Omzetting in braille en gesproken vorm'.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

N8.

Collectiebeleid Aangepast Lezen, keuzes, criteria en dienstverlening, februari 2011.

Uitgave van Sector Instituut Openbare Bibliotheken.

Zie paragraaf 2.3, Toegang tot de collectie.

N9.

Rapport 'De wereld van Aangepast Lezen in 2025 – strategische toekomstverkenning en innovatieve diensten voor toekomstige gebruikers' in opdracht van SIOB door Frank Alberse en Annemieke de Korte, Den Haag november 2014.

Toekomstverkenning aangepaste leesvormen – verkorte versie.

N10.

Zie de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 december 2014 aan de voorzitter der Staten Generaal, kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 39 betreffende Bibliotheekvoorzieningen Leesgehandicapten.

Paragraaf 3-1.

N11.

Zie de brief van 20 maart 2015 van de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap aan de voorzitter van de tweede kamer der staten generaal kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 47 betreffende schriftelijk overleg bibliotheekvoorzieningen leesgehandicapten.

paragraaf 2-4. Toegankelijkheid en bereik.

N12.

In feite is SAL het aanspreek of contactpunt voor lezers met een leesbeperking. SAL selecteert de in een aangepaste leesvorm over te zetten boektitels. Het produceren van de boeken in een aangepaste leesvorm geschiedt door Dedicon en de CBB.

N13.

Rapport 'De wereld van Aangepast Lezen in 2025 – strategische toekomstverkenning en innovatieve diensten voor toekomstige gebruikers' in opdracht van SIOB door Frank Alberse en Annemieke de Korte, Den Haag november 2014. Inleiding.

N14.

Zie de brief van 20 maart 2015 van de minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap aan de voorzitter van de tweede kamer der staten generaal kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 47 betreffende schriftelijk overleg bibliotheekvoorzieningen leesgehandicapten.

Citaat: Ook op dit moment al kunnen lezers SAL verzoeken om titels in de collectie op te nemen. Die verzoeken worden gehonoreerd, indien de verwachting is dat het verzoek meerdere lezers zal kunnen bedienen. In het selectiebeleid van SAL wordt ernaar gestreefd het aantal titels dat niet of slechts één keer wordt uitgeleend zo klein mogelijk te houden, zodat met het beschikbare budget zoveel mogelijk lezers kunnen worden bediend. Dat is ook de reden dat geen sprake zal kunnen zijn van een compleet vraaggestuurde collectie. Deze zou immers het risico op een te smalle collectie – en daardoor op een te beperkt bereik – vergroten.

Ongevraagd advies collectie beleid Aangepast Lezen van boeken

Dat is ook de reden dat geen sprake zal kunnen zijn van een compleet vraaggestuurde collectie. De Raad meent dat hier sprake is van een ernstig misverstand. De Raad ziet niet in waarom als slechts een lezer met een leesbeperking een boek wil lezen en niet direct duidelijk is dat er een tweede lezer zich zal aandienen, betrokken lezer met een leesbeperking niet in de gelegenheid zou moeten kunnen zijn, zijn gewenste boek te lezen.

Dit standpunt van de minister doet ernstig afbreuk aan het uitgangspunt van de inclusiegedachte.

N15.

Zie de verantwoording van Dedicon 'O en O projecten 2014' onder SIOB financiering, met name project 3 van programma 1.

Zie ook onder programma 1 van het Project Programma 2015, KB/SIOB – Dedicon - SAL.

N16.

De Raad wil van de gelegenheid gebruik maken, hoewel strikt genomen buiten het onderwerp van dit advies vallend, te benadrukken dat het van groot belang is dat de producenten van aangepaste lectuur over de zogenaamde bronbestanden kunnen beschikken. Er is inmiddels, zo heeft de Raad begrepen, contact tussen Dedicon en het Centraal Boekhuis, zodat Dedicon de daar aanwezige bronbestanden kan gebruiken.

N17.

Zie de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 december 2014 aan de voorzitter der Staten Generaal, kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 39 betreffende Bibliotheekvoorzieningen Leesgehandicapten.

Paragraaf 3.2 Zorgen voor goed opgebouwde en ontsloten collectie

N18.

Zie de verantwoording Dedicon 'O & O projecten 2014' onder SIOB financiering, en met name programma 3.

Zie ook voor de koppeling van collecties Project Programma 2015 KB/SIOB – Dedicon - SAL en met name project 5 van programma 1.

N19.

Zie de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 15 december 2014 aan de voorzitter der Staten Generaal, kamerstukken zittingsjaar 2014-2015 33846 nr. 39 betreffende Bibliotheekvoorzieningen Leesgehandicapten.

Aandachtspunten voor beleid, 'Een goed opgebouwde en ontsloten collectie'

N20.

Rapport 'De wereld van Aangepast Lezen in 2025 – strategische toekomstverkenning en innovatieve diensten voor toekomstige gebruikers' in opdracht van SIOB door Frank Alberse en Annemieke de Korte, Den Haag november 2014.

Verkorte versie, Ontwikkelplannen 2015 - 2017